

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

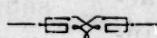
SEMEL IN MENSE PRODIT

Premium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 4,80;
ubique extra Italiam Lib. 6,25; Doll. 1,25; Sch. 5; M. 5; Rubl. 3; Coron. 6,25.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in commentarii operculo
Lib. 0.10 pro unoquoque centimetro quadrato.

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA

Apud GEBETHNER ET WOLF Apud "KRONIKĘ RÓZENKĘ,"

VARSIAE POLONORUM · VARSIAE POLONORUM
Rakowiec Przedmiescie, 15. Krakowskie Przedmiescie, 6.

IN ANGLIA

Apud BURNS AND OATES

LONDON W.
28, Orchard Street.

IN GERMANIA

Apud FRIDERICUM PUSTET
S. Sed. Ap et S. Rit. Congr. Typ.

RATISBONAE in BAVARIA.

IN CANADA

Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES

MONTREAL
1698, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

Mauritana res.

De pravorum librorum lectione ab adolescentibus arcenda.

Varia latinitas. - Paroemiae sive adagia de amicitia.

Fabulae selectae Fontanii a Io. Bapt. Giraud latine redditae, passim retratatae a Fr. Xav. Reuss: CXL. Leaena et Ursa. - CXLI. Leo, Simius et duo Asini. - CXLII. Villicus, Canis et Vulpes. - CXLIII. Aranea et Hirundo. CXLIV. Senex et tres iuvenes.

Ex Italis urbibus. - Augustae Taurinorum solemnia.

Vitae fases.

Epistoliarum diribitoria apud veteres.

De Sacra Congregatione Concilii Tridentini Decretis interpretandis praeposita.

Ex SS. Congregationibus Romanis sententiae novissimae selectae.

Acta pontificia. - I. Decretum seu instructiones circa editionem et approbationem librorum cantum liturgicum gregorianum continentium per SS. RR. Congr. vulgatum. - II. Pontificiae Litterae ad R. D. Ludovicum Péchenard, Proton. Apostolicum, Catholici Instituti Parisiensis Rectorem, de sacris profanisque disciplinis optime excolendis.

Diarium Vaticanum. Coram SSmo admissiones. - Pontificiae electiones. - Vita functi viri clariores. - Varia.

Annales: Russorum Iaponiorumque legatorum de pace conventus. - Asiatici belli vices. - Hora postrema. - Russorum civiles res. - Regalia itinera. - Norvegorum secessio; Mauritanum disserimen. - Balkanici eventus; Cretensis seditio. - In Argentinæ reipublicae praesidem facinus tentatum.

Publici per Orbem coetus legibus ferendis.

Aestiva diverticula: Lipenius et Genutius.

Aenigmata. — Epistolarum commercium.

ROMÆ

EX OFFICINA PACIS, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

M DCCCC V

SUPELLEX AD RES DIVINAS.

Commentarii **VOX URBIS** administratio recto tramite suppeditat supellectilem omnem, qua tum in templis, tum in oratoriis ad res divinas uti solemus.

Mandata ad **VOCIS URBIS** administratorem (Romam, *via Alessandrina, 87*) mittantur, res praecise indicando quae quisque sibi cupit. Gratuito sumptuum aestimatio fiet.

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes Idib. Novembr. an. **MDCCCCII** apud Commentarii **Vox Urbis** administratorem officium instituimus quod de negotiis Ecclesiasticis esset; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregations » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

SATURIO

Comoedia latinis versibus conscripta a clarissimo viro Joanne Baptista Francesia et per Commentarii **VOX URBIS** paginas vulgata, in volumen redacta est, quod apud Commentarii eiusdem administratorem venale prostat lib. 1.

IN LUDIS LITTERARUM OPTIMA TIRONIBUS SCENICE AGENDI EXERCITATIO.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETUM SUBNOTATIONIS:

In Italia: Lib. 4,80 — Ubique extra Italiam:
Lib. 6,25, Doll. 1,25, Sch. 5, M. 5, Rubl. 3, Coron. 6,25

SEMEL IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:

ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE — Via Alessandrina, 87.

MAURITANA RES.

MAURITANUM imperium quum nemini sit subditum, nemini tributa solvit; Turcarum enim regi una tantum religionis causa addicatur; Tangeria urbs eius, quae portum contra Gibraltariam habet, ostium interni maris ipsa concludit.

Anno M DCCCC IV Galli, Iberi atque Angli foedus inter se Madriti communicarunt, ut ad vicesimum quintum annum integrum imperium ea commerciorum lege custodirent, quam ab « aperto ostio » nuncupari solet. Addiderunt autem foederi articulos quosdam, qui Gallis praeferuntur, ut finitimus, iisque quorum magis interesset, curam servandae pacis in imperio tradarent et quodammodo aditum ceteris gentibus intercluderent.

Ita Delcassé, rerum ad exteriores gestor atque administer, unam mentem septem per annos habuit, ut Germanos omni amicitia privaret, quod opus, Anglis adiuvantibus, paullatim ad exitum prospere perduxit. At quum bellum Iaponios inter et Russos initum est, Germani, Russorum omni metu soluti, qui eos retinebat, rem totam disiecere.

Namque Vilhelmus Caesar, Mediterraneum iter postremo aggressus, brevi mensis spatio ea perfecit, quae plures viri praeclarri longo consilio extruxerant. Venetas quamvis ille non adierit, neque aperte particeps colloquii fuerit illuc habitu inter Titonum Italum et Golucowskium Austrorum rerum ad exteriores moderatorem, plane tamen sensit inde triplex foedus optime validum adhuc manere, hostesque finitimos ita labefactatos, ut Tangerium portum visere Caesar ipse non dubitaverit.

Quo quum appulisset, propitium consiliis suis locum invenit. Galli enim Madritensi illo foedere nondum usi erant nihilque egerant adhuc, ut Mauritiam gentem melius meliusque sibi addicerent. Mauritana omnis regio maximis seditionibus perturbabatur, interque regem eius atque perduellum ei ducem bellum ininterruptum erat: nulla itinerum securitas, nulla urbium quies: caedes, furti, pugnae ubique parabantur.

Hisce de causis Vilhelmus cum regulo Fez in urbe colloquitur. Quae dixerint novit nemo; at ferme ex regni perturbatione ius suos tuendi subditos Caesar ipse sibi quoque vindicavit.

◎

Eam ob rem Berolinum regressus, Tatembachin dynastam ad Mauritanos mittit, qui foedus Gallorum Anglorumque disiicere omni ope conatur. Prima facie Mauritanus regulus Germano legato acriter obsistit; illo vero acrius animadvertisse, dum Gallica diaria gestiunt laetitia et fiducia eriguntur, novae res matrarent. Alfonsum rex Gallos primum, mox Anglos lustrat foedusque triplex ab iis una secum initum hisce confirmat; at silent de Mauritana re Iberi, insolito silentio devineti, dum Anglos legatos Gallosque, Gerardum Louther atque Renatum Taillander, regulus Mauritanus repellit. Contra Tatembachio regulus assentiri iam videtur, imo brevi suos seniores cogit, qui post diuturnam disceptationem Tatembachii rogationem ultro accipiunt, et nova habita sessione Galici legati condiciones omnino respuant.

◎

Simul nunciatur in diariis Anglorum fore ut Mauritani invenes selecti a rege Berolinum teneant, sna ut ibi studia confiant; fore ut Germani argentarii de Tangeriano portu amplificando consilia communicent, et pecuniam parent. Multiplicantur itaque dubia atque anxieties, quoadusque Delcassé administer, ignotam adhuc ob causam, suo muneri, quod tandem tenerat, valedicit. Vir itaque qui Germanos omni amicitia privare conatus fuerat, infectum opus linquit.

Rouvierius illi sufficitur: redit quies. Radolinus, Germanus legatus ad Gallos, atque Rouvierius de re din disceptant. Germanis obsistunt acriter Angli; illi sua iura asserunt, hi Gallis omnino sese favere obtestantur. Sed ea inter, perduellis ille regulus imperium magis magisque perturbat, viatorum comitatus sibi tributa solvere cogit, Odyam urbem obsidione cingit.

◎

Postremo Rouvier Germanis respondit: foederis quod cum Anglis Galli paraverant historiam narrat: at nec consilia sua aperit nec quidquam promittit, semperque in eodem statu quaestio manet. Iamque suspicantur multi Anglos cum Gallis novum foedus parare atque utramque gentem Germanis obsistere velle. Sed de pecuniaria et negotiosa ambitione res agitur, atque de negociis melius quam de iniuriis animi componuntur. Bellum plurimi nunciant iam atque multi metuunt; at tandem Galli, omni

superbia demissa, Germanico consilio assentientur, omniumque nationum Europaeorum de Mauritano imperio cogendum coetum concedunt. Atque utinam in tanta animorum contentione absque armis et ira tantam discordiam felici triumpho componant!

DE PRAVORUM LIBRORUM LECTIONE
AB ADOLESCENTIBUS ARCENDA.

ANIMUM mihi saepenumero ad rei litterarie, et adolescentium, qui nobis concreti bonis artibus et pietate imbuuntur, vices referenti acerba sane cogitatio veterem curam doloremque renovavit. Namque illa ingenia, quae variis tentaminibus exculta feliciter adlescebant, illi mores, quos integros, omnisque labis expertes solers docentum amor praesterat, illae virtutes, quae pulchiores in iuvenili fronte renidebant, tristi conversione non raro extinguntur. Quoties ex imo corde suspiria ducentes ingeminare debuimus: Heu fallaces hominum cogitationes! heu spes in irritum collapsae! heu tot annorum labores uno die, uno horae momento pessumdati! Me quidem exanimat, et propemodum a capessenda docendi provincia deterret illa a virtute, quam ab iuente aetate ad adolescentiam usque perduxit, ad omne nefas traductio, quae in aliquibus tanta est, ut vel exile vestigium primaevi decoris desideremus. Sed quoniam in causas calamitatum inquirere, easque cogitatione complecti, non mediocri est ad eadem mala prae-
cavenda adiumento, nec leve exhibit in dolore lenimen, idcirco non inutile putavi fontem, unde tot in adolescentium mores, indeque in humanam societatem aerumnae dimant, nunquam interposita mora repete, eundemque detectum omni, qua per nos licet, ope declinare. Enimvero me non fugit, succrescentem adhuc, nec aetate nec usu confirmata virtutem medio in cursu saepe consistere et frangi, antequam metu attingat. Hinc enim pravae vivendi consuetudinis exempla, illinc liberiora cum aequalibus colloquia, hinc remissior parentum cura, illinc suomet arbitratu vivendi potestas virtutis adolescens robur labefactant. At vero in tanta discriminum varietate, in quae iuvenum virtus vocatur, nulla capitalior pestis, nulla pernicioles lethalior, quam ex impiis libris haustum venenum, quod veluti venis inclusum omne animi, ingenii, religionisque lumen extinguunt. Huic itaque longe lateque grassanti morbo, novisque in dies viribus ingraescenti vestram, o quibus adolescentium institutio committitur, fidem, vestra consilia obiicie, ut sar-

Sociis et lectoribus

Commentarii nostri humanissimis.

Novo superveniente anno, quem VIII Vox Urbis inscribere gloriatur, non quidem, ut plerumque assolet, nova et magnifica promittemus; non enim sociis et lectoribus, qui constanter in itinere, neque eodem brevi atque expedito, nos comitati sunt, magniloquis verbis temerariisque promissionibus illudere opus est nobis, sed tantum ea adnotare quae in eorum veram utilitatem adducere constituimus.

Vox Urbis itaque in annum M DCCCC V ea erit, quam socii voluerunt: commentarium menstruum, qui non unum Urbis augustae matris sermonem, sed omnem cultum et humanitatem referat, eaque omnia quae inde, veluti ex radiationis centro, animos usque a longissimis orbis partibus amice cum genitricis animo coniungere valeant. Disputationes igitur, quae plerosque populos aliquo modo attingant, a publica re ad bonas artes, a litteris ad historias, a philosophicis ad sociales quaestiones suum locum apud nos hoc etiam anno invenient, atque simul nuncii, significaciones, et documenta, quae tum circa catholicam rem, quam tueri gloriamur, tum circa eventus peculiari nota dignos, in varietate quamquam, simplex dumtaxat et unum opus reddant nostrum.

Sed aliud quoque expediemus, quod non paucorum sociorum desiderium explebit; articulos scilicet in quibus, quasi in parva tabula, simplici eoque facili stylo, descriptionibus, narratiunculis, dialogis, argumenta vitae maxime communia tractentur, unde liceat colloquia latine inire atque alere. Ita finem illum supremum, ut latinus sermo universalis, prouti dicunt, reducatur, non modo obliscescatur, imo etiam proprius prospiciemus.

* * *

Maiora vero comparavit administrator; qui non modo immutatum reliquit pretium subnotationis, quod est in Italia lib. 4, 80; ubique extra Italiam lib. 6, 25 (doll. 1, 25; sch. 5; march. 5; rubl. 3; cor. 6, 25); sed ad magis magisque commentarium vulgandum curis creditum suis rationes vere favorabiles cavit, quae sequuntur:

Si quis socios novos duos comparaverit, pretiumque eorum subnotationis miserit, subnotationem gratis omnino sibi habebit; eoque bono gauderi poterit ipse subnotator novus, qui, sua vice, eadem gesserit. Quum iste scilicet socios alios duos nobis acquisiverit, facultas ei erit non duorum pretium, sed unius tantum mittendi, atque alterum faciendi suum, ut pretio pro subnotatione iam ante missso sese resarciat. Neque eum pudor teneat novos

subnotatores de favore ipsi concessso aliquo modo certiores futuros: hi enim receptionis schedulam, veluti si pecuniam directe per se miserint, regulariter accipient. Haec una conditio, ut novi hi subnotatores intra menses duos, a propria cuiusque subnotatione decurrentes, requirantur, utque omnia ad Aristidem Leonori equitem (Romam in Italia, via Alessandrina, 87) recto tramite mittantur.

* * *

Quid plura?... Plura tamen administrator concedere sociis voluit, eaque paene incredibilia; id enim effecit, ut *VOX URBIS* socii e loco domicilii sui in Urbem, atque inde in domicilium suum reverti gratuito possent. Id iis paratum est — bibliopolis, uti patet, exceptis — qui ante Iulium mensem an. M DCCCC V sexaginta novas subnotationes collegerint earumque pretium integrum ad administrationem miserint. Societati itinerum notissimae Cook et Son munus commissum; ea, ubi primum a nobis certior facta erit, epistolarum commercium cum socio inibit, omniaque disponet ut is nullo impendio ab *Europae* loco ubi vivit Romam usque, atque Roma in domum suam, secunda, prouti vocant, ferriveharum classi usus, iter aggrediatur. Estne difficile nimis sexaginta socios novos comparari? En rursus benigne succurrit administrator: qui triginta tantum collegerit, dimidiatum pretium itineris habebit.

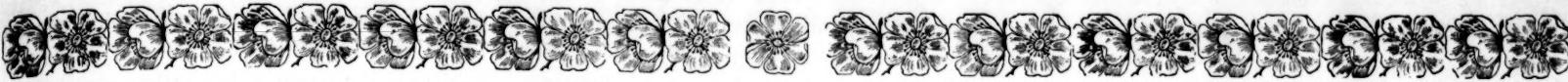
* * *

Sunt tamen qui eiusmodi curas negligent: num his praemium nullum erit? Atqui erit sociis omnibus, qui ante expletum Februarium mensem an. M DCCCC V debitum solverint suum; idque, more nostro, pulcherrimum: *imago heliotypice expressa metr. 0,32 × 0,45 Pium X Pontificem referens sacris ad solemnia indumentis ornatum atque benedicentem.* — Quod si denique socius tabulam illam maluerit metr. 0,22 × 0,45 iam in nostrum commodum unice superiore anno desumptam, ac Pontificiam dominationis auspicationem referentem a Pio PP. IX an. M DCCXLVI peractam, quum exemplaria nonnulla apud nos sint adhuc, eam requirat, nosque, donec possibile erit, ei morem geremus.

* * *

Restat nunc ut sollicitudini nostrae sociorum favor in dies crescens respondeat.

Vox Urbis.

FABULAE SELECTAE FONTANII

A IOANNE BAPT. GIRAUD LATINE REDDITAE

PASSIM RETRACTATAE A FRANCISCO XAV. REUSS (1)

CXL. — LEAENA ET URSA.

Perdiderat prolem coniux augusta leonis;
Venator catulum straverat arcipotens.
Horrisonis orbata parens ululatibus implet
Silvas, unde silens aura soporque fugit.
Conturbata diu clamosis questibus ursa,
Antra dolentis adit matris, et: - « Hisce, soror;
Hisce, soror, lacrimis - inquit - finemque modumque
Pone, nec insomnes vivere coge feras.
Tritis dente tuo pullis hucusque ferinis
Nonne superstes erat mater, itemque pater?
Nec tamen ulla parens, dum luget funera, somnos
Turbavit nostros: ut siluere, sile ».
- « Mene silere iubes matrem, sua gaudia flentem;
Orbam quam nato moesta senecta manet? »
- « Te lex, te cogit vis nulla senescere flendo ».
- « Sors heu! me cogit, sors inimica mihi ».
Ad vos, o queruli mortales, fabula spectat,
De vestra solitos sorte dolere mala.
Aspera qui pateris, mortalis, suspice caelum;
Iobi solentur te graviora mala (2).

CXLI. — LEO, SIMIUS ET DUO ASINI.

Ut sua rite leo, rex Afer, regna teneret,
Quid sit fas voluit discere, quidve nefas.
Doctor apud pecudes erat aequi tunc et honesti
Simius; hic docuit talia discipulum:
- « Est ritiosus amor (solet ille philautia dici)
Quo sua sectari commoda quisque parat.
Insidet hoc vitium cunctis animantibus, hocque
Fonte venenato proficit omne malum.
Dignus eris, rex, imperio, si commoda regni
Posthabitā quaeras utilitate tuā.
Nec tamen id credas opus unius esse diei;
Vix longus satis est assiduusque labor.
Cui si des operam, nil lingua malignior in te
Arguet iniusti, ridiculique nihil ».
Tum rex: - « Prode mihi, per quae quis nequiter acta
Iniustus fieri ridiculove queat ».
Doctor ad haec: - « De ridiculis exordior. Omnis
Huic vitio quadrupes (gens quoque nostra) patet.
Horum quisque suum morem miratur, et usus,
Quos malunt ali, spernit ut illepidos.
Laudat item sibi consimiles; exinde redundat
In laudatorem sponte tributus honor.
Coniicis hinc, qua saepe viā sibi carpere famam
Posit vulgarem crassior ipsa pecus.
Dicam visa mihi. Binos ego forte sequebar
Auritos asinos, rusticitate pares.
Alter in alterius caput, ut palponibus est mos,
Laudes iactabat prodigus immeritas.
- « Inlyte frater - ait prior - annon prorsus hebescit
Humanus, qui se tollit ad astra, bipes?
Seilicet ille sapit, sapit unus; plumbea vero
Cui mens, hic asinus dicitur atque rudens!
Rudere (3) nos aiunt, non dicere; nomen aselli,
Tot clarum titulis, stipitis instar habent.
O tumidos homines, qui se vocitare disertos
Audent, quos tamen ars ora tenere iubet!

(1) Cfr. num. sup.

(2) In hoc ultimo disticho, sententiam Fontanii, quae paganum redolet, christianam feci.

(3) Huius verbi prima syllaba brevis aut longa est ad libitum. Ovidius eam corripit; producit vero Persius.

Te decet effari, te scandere pulpita, frater;
Te vocem cantu tollere mellifluam ».
Laudibus affrictus, fricat aqua laude sodalem,
Quem celebrare satis carmina nulla queant.
Sic alterna crepanti praeconia mille per urbes,
Naribus et cupidis mutua thura bibunt.
Hos asinos, o rex, imitatur non pecus una,
Cui locus editior nobilisque genus.
Hi (quod in aure tibi dico) vel regia vellent,
Si fieri posset, scanna patere sibi.
At satis haec exempla docent, sueuisse philautas
Passim se pecudes prodere ridiculas.
Iniustas fieri, cras dicam; longior (ampla
Cum sit matieres) haec acroasis erit.
Simius hic tacuit. Vereor, ne pars sit omissa
Altera, quae iuris tangenter officia.
Pellis amans et cautus erat praecepsitor; eratque
Regius auditor bellua fauce potens.

CXLII. — VILLCUS, CANIS ET VULPES.

Est lupus et vulpes incommodus hospes eterque;
Neutrū palari per mea rura velim.
Vulpes antra sibi prope villam struxerat, unde
Tendere gallinis cooperat insidiā;
Arte tamen vanā: nam quae iubet ardua farta
Exercere famē, cura metusque fugit.
Frendet ad haec ieiuna pecus, quae: - « Siccine ludor!
Siccine ludor - ait - ludere docta vafros!
Hanc obiens chortem discurro nocte dieque,
Somni oblita, pedum dum mihi planta dolet.
Villicus interea piger omnes vertit in aurum
Capones, nisi quos dentibus ipse premat.
Vix mihi perrarus, macie confectus et aeo,
Obtingit gallus, callida quidquid ago.
Vulpinum mihi cur cerebrum? Sed dedecus a me
Hoc abigam: testis luna bicornis erit.
Sic meditans, vulpes sibi forte papavere multo
Foecundam noctem somniferamque legit.
Omnia somnus habet: famulos, dominumque, canemque,
Cristatos gallos, oviparumque gregem.
Clauserat imprudens male limina gallinari
Villicus; idque cito detegit hostis ovans.
Qui ruit in medium, mox plenam caedibus, arcem,
Nullus ubi tubicen, mane micante, canit.
Sol oriens ubi vix tot strata cadavera spectat,
Horret, et ora dolens nube nigrante tegit.
Talis in Atridam Danaosque iratus Apollo
Irrumpit noctu, funera mille serens.
Talis Ulyses Aiax postesque gregesque
Diripit, ulturus praemia rapta sibi.
Aiax interea vulpinus parta trophaea,
Quotquot ferre potest, ad sua lustra rapit.
Stragis ut immensae fit testis villicus, iram
In famulos properat fundere spumiferam,
Inque canem, stygiū quem flammis sacrat et undis,
Quippe fidem sancti frergerit offici.
- « At tu - sic latrans - poteras, here, cautior esse,
Et stabuli tutu claudere clave fores.
Quod si nil tetigit te rerum cura tuarum,
Somnos cur turbet res aliena meos? »
Vera canis dicit, sed non quae lingua canina
Diceret: id miserum dura flagella docent.
Si tibi forte (nec invideo) domus ulla regatur,
Inspice res oculis, lector amice, tuis.
Primus surge, cuba postremus; neve ministro
Res committe graves, sed vigil ipse geras.

CXLIII. — ARANEA ET HIRUNDO.

- « Iupiter, e cuius cerebro fuit edita partu
Insolito Pallas (1), nata nocere mihi!
Audi me querulam, cui Progne (2), dum secat auras,
Dum cita radit aquas, pabula quaeque rapit.
Muscas dira meas avis auferit; iure measque
Appello, visas limen obire meum.
Retia firma satis protendi, plurima quae mox
Praeda subiret, atrox ni prohiberet avis. »
Tales in caelum iactabat aranea questus,
Quae Phrygiā quandam pingere norat acu,
Nunc tamen impuris vestit laquearia textis,
Queis muscaria gens capta, repente perit.
Invitā sed araneolā, praedatur hirundo
Muscas omne genus, ferula grata sibi;
Ferula grata suae proli, quae, lassula nunquam,
Pipilat, et rostro poscit hiante dapes.
Luciantem volucris foede multilarat arachnem;
Vix caput huic superstet, et sine ventre pedes.
Textile mox opus omne rapax avellit hirundo,
Cetera textricis pendula membra vorat.
Mensas rex Superim geminas instruxit: opimae
Assidet aere potens quisque, vel ingenio.
Altera mensa patet tenui iejuna popello;
Raras reliquias ista prioris habet.

CXLIV. — SENEX ET TRES IUVENES.

Cano crine senex, octona decennia natus,
Sevit forte nuces. Quod senioris opus
Tres rident iuvenes, hac voce: - « Sit ille fabarum
Consitor, at fructum ne serat arboreum.
Num tu - sic pergunt - vives in Nestoris aevum,
Primas ut spores carpere posse nuces?
Vitae serus adest tibi vesper; vespere gaude;
Nec te, cras funus, crastina cura premat.
Desfe praeteritor errores; spesque futuras
Abice; nos iuvenes spesque salusque decet».«
- « Nec vos certa manet - sic alter -. Vita caduca,
Orta semel, crescit lenta peritque cito.
Mortis ludibriū sumus heu! iuvenesque senesque;
Mixtim demetimur, flava virensque seges.
Orto sole vales; num decadente valebis?
Ah! quoties proavus vivit, obitque nepos?
Nil igitur prohibet, quin hasce nepotibus umbras
Et fructus donem, dum mea membra vigent.
Quaeque dedit gratum mihi lux hodierna laborem,
Crastina fors referet posteriorque dies.
Atque utinam tristi non cogar sorte cupressos,
Vestros in tumulos, figere funereas! »
Dixit vera senex. Indorum vectus ad oras,
De tribus alter aquis mergitur Oceani.
Alter pro patria dum certat et ambit honores,
Ictus nitrata glande, repente cadit.
Tertius occumbit sublimi ex arbore lapsus,
Quum, nil tale pavens, aurea poma legit.
Fleisque senex iuvenes, et in auro marmore caelat
Quae modo sunt elegis his memorata meis.

(1) Pallas, seu Minerva, obfuscata a poetis ethniciis imago est divini Verbi sive increatae Sapientiae.

(2) Prognem, Pandionis filiam, tradit Fabula in hirundinem fuisse conversam. — Arachne vero, Idmonis filia, seu pingendi peritissima, quae ipsam Minervam provocare ausa fuerat, ab irata diva, si Fabulae credas, in araneam mutata est.

tam tectam ab hac morum labo succrescentem futuri temporis spem pro virili tueamini, et quantum studii et laboris ad eam pravis voluminibus labefactandam scelesti homines conferunt, tantundem vos ad eiusdem incolumitatem convertite.

Molles enim, et ad quam quis expetierit, formam exprimendam cereos adolescentium animos esse, nemo est, qui ambigat. Vividior mens rerum imaginibus acrius percellitur, animus cupiditatum, quippe quae nondum expletæ, aetate facilius inflammatur, aetas nullo usu eruditæ veteratorum technis absque negotio capitatur. Utque paries recens colores, quibus inspergitur, imbibit altiusque servat, ut arbuscula flexum, quem villici manus optat, adolescenti retinet, ut rivulus alvei sinum, quem agricultura tellure deducta recludit, pronus facilisque sequitur, sic pueros, quo quis cupit, impellit, unde invult, reducit. Enimvero fingite mente in adolescentis, qui aetatem primam in litteris et pietate traduxit, manum venire librum, in quo velut in hortulo floribus halante, areolarumque varietate descripto, lateat anguis; dulcedine captus non prius oculos a legendu removebit, quam alte animo adactum vulnus persentiet. Si enim scriptorum, qui ab eloquentiae artibus, poesieisque veneribus arma mutuantur, insidias, si adolescentium mores et ingenia rimemur, rem non aliter se habere perspiciemus. Illae siquidem ad voluptatem confictae narrationes, — de romanensibus libellis praesertim loquor, qui, religionis bonarumque artium detimento, orbis regiones infecerunt, — illi novi nec opinati eventus, illa morum, vestium, regionum varietas abducunt quodammodo, secumque legentem ita rapiunt, ut sui, bonarumque artium oblitus nil agitare mente, nil secum reputare, nil diu nocturne animo versare queat, nisi illa commenta, illasque voluptatum imagines, quas toto pectori hausit. Quod si ex hisce libellis delectatio sola petretur, nullumque in religionem, probosque mores malum redundaret, haec tamen temporis iactura ut maiori scientiae quaestui officiens foret repudianda.

A. ANGELINI.

VARIA LATINITAS

PAROEMIAE SIVE ADAGIA

DE AMICITIA (1).

Amicus magis necessarius, quam ignis et aqua. — Hyperbole proverbialis, admonens neminem esse tam divitem aut potentem, quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodum enim citra ignem et aquam non constat hominum vita, ita nec sine consuetudine atque opera familiarum: quos ob id ipsum Latini necessarios vocant, ut amicitiam necessitudinem. Inniuit adagium duo quaedam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem et usum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque utilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius:

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.

(1) Cfr. num. VII.

Item Euripides apud Plutarchum: « Dulce est tueri hominis amici lumina ». Recensetur adagium a Plutarcho, commentario quem inscripsit *Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico*: « Quapropter dicunt etiam amicum igni quoque et aqua magis necessarium esse ». Exstat et apud Aristotelem in *Moral.*, et apud Ciceronem in *Laelio*; hodieque vulgus indoctum habet in ore quod verissimum: « Tolerabilius vivis sine pecunia, quam sine amicis ».

Neque nullis sis amicus, neque multis. — Carmen illud Hesiodi sicuti alia pleraque cessit in proverbium: Μηδὲ πολύζεινον, μηδὲ ἀξινον καλέσθαι, h. e. « Nec multis, at nec nulli dicaris amicus ». Aristoteles (*Moral.*, IX) tamquam proverbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorsum citra illius amici consuetudinem videre ferinum atque iniucundum esse videatur. Rursum nec vehementer amare possumus simul multos, nec pluribus morem gerere. Quin et Lucianus in *Toxaride* narrat apud Scythas πολυφιλίαν, id est complurium amicitiam, infamem fuisse; quamquam diversa sentit M. Tullius in libro *De amicitia*, et Plutarchus in commentario Ιερὶ πολυφιλίας.

Unus Deus et plures amici. — Contra superiorem paroemiam admonet quamplurimos esse parados amicos, quod hi plurimum opitulari possint.

Non est amicus absque temporis mora. — Alata sententia ab Aristotele (*Moral. Eudem.*, VII), notatur quoque apud Plutarchum Περὶ φιλοδελφίας. Meminit M. Tullius in sermone *De amicitia*: « Verum illud est, quod vulgo dicitur, multos modios salis simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit ». Hac pertinet illud quoque Sophoclis in *Oedipo*, quod latine sonat: « Mora temporis probum arguit tantum virum, at improbum vel unico agnoscas die ».

Novos parans amicos, ne obliuiscere veterum. — Torqueri potest et ad mutua studia, ad quae convenit nonnunquam respicere, etiam posteaquam diversae te addixeris disciplinas; veluti si moneas qui se ad iuris studium contulerit, ut obiter recurrat ad bonas litteras. Usurpatur ab Hermolao Barbaro in epistola quadam ad Picum Mirandulanum.

Amicitia stabilium, felicitas temperantium. — Aristoteles (*Moral. Eudem.*, VII) sententiam hanc velut e medio sumptam refert, amicitiam esse stabilium, et felicitatem eorum qui sua sorte contenti sunt. Re quidem vera amicitia virtute, non pecunia aut forma concilianda est; si enim rebus caducis concilietur, caduca sit et ipsa necesse est. Nihil autem in rebus humanis stabile praeter unam virtutem, quae sola fortunae ludibriis obnoxia non est. Deinde felicitas hominis non est in facultatibus sita, quae cupiditatem animi non explet, sed irritant; verum in hoc, ut suam quisque fortunam boni consulat. Aristoteles (*Rhet.*, II) pro exemplo sententiae simplicis ac dilucidae, si quis inspiriat, ponit hoc versiculum: Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἔχει φίλον, h. e.: « Hand quisquam amator est, ni amarit iugiter ». Huic adstipulatur illud Senecæ: « Amicitia, quae desinere potuit, nunquam vera fuit ».

Ubi amici, ibi opes. — Dicitur a Plauto in *Truculento*, et citatur a Fabio proverbii vice in libro *Orator. institut.*, V. Sensus est potiores esse amicos quam pecuniam, et ad vitae praesidium plus habere momenti amicos citra pecuniam, quam absque amicis opes. Unde et apud Scythas, auctore Luciano, is habebatur ditissimus, qui certissimos et optimos amicos possideret.

Queruli in amicos non sunt ad amicitiam idonei. — Connivere ad amicorum vitia, haec res et iungit iunctos et servat amicos. Sententia ab Herodoto desumpta videtur.

Mores amici noveris, non oderis. — Porphyrius in Horatium hunc versum proverbiale admonet fuisse; Manucius vero inter Graecas sententias repertum se restituisse affirmat. Etenim huiusmodi: Φίλου τρόπους γίνωσκε, μιστούς δὲ μή admonet in amicorum moribus quaedam vitia dissimulanda, sic ut intelligantur quidem, sed tamen tolerentur, ne severior et oculatus in observandis amici malis subvertas amicitiam. Atque id praecepsi locum habebit in levioribus morbis, non in iis quae ad famam aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici vitia est hominis parum diligentis quos diligit; odisse, parum civilis. Noscenda sunt ut aut corrigas, aut certe minuas; at non sic ut ob ea videaris amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil vitiorum in amico ferre possit.

Amicorum est admonere mutuum. — Sententia proverbialis videtur, quam legimus in *Iliad.*, I: Αγαθὴ δὲ παραίρασις ἐστιν ἐπάτου; h. e.: « Bonus est affatus amici admonitoris ». Hanc libet usurpare si quando dicemus amici munus esse, ut amicum, si quid erret, liberius admoneat.

Amicus cum vitiis ferendus. — Convenit cum eo: « Mores amici noveris, non oderis »; non enim — inquit Chrysostomus — fratres tantum sumus, sed et membra et corpus unum. Cfr. etiam Horatium, *Satyr.*, I, 3.

Cum amico non certandum aemulatione. — Cum amico et bene merito non est suscipiendum certamen, ne quid obscuretur amicitiae propter aemulationem huiusmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in *Odysseae* IX quum Ulyxes excipit Laodamantem quod hospes eset: Τί; ἀν φιλέοντι μάχεσθαι; h. e.: « Quis benigno cum hospite pugnet »?

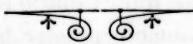
Amicus usque ad aras. — Responsum id est a Pericle, quum amicus quispiam rogaret ut in causa quadam sua gratia falsum deiuraret, uti refert Gellius, itemque Plutarchus. Admonet proverbium nonnunquam ut consulamus amicorum commodis eorumque voluntati morem geramus fas videri paullulum a recto deflectere, verum eatenus, ne propter hominem amicum numinis reverentiam violemus. Porro quatenus et quoque sit ab honesto deflectendum amici caussa, copiose docteque disputat idem Gellius (*Noct. Att.*, I, 3).

Amicus Plato; magis amica veritas. — Contra superiorem paroemiam, istud seu proverbium, seu apophthegma innuit nullum hominem tam carum nobis esse debere, ut in illius gratiam veritas ullo modo supprimatur (Galenus).

Etiamsi pro viribus optime de religione ac de patria meritus est, tamen, obiturus, cum ei sanctum Christi corpus in Viaticum est allatum, dixit: « Religionem colui et amavi, eiusque iura fassus sum et adserui; verum si quid minus recti dixi vel in vulnus edidi, animo dolens revoco atque detestor ».

Aevi prioris exemplar, vegeta adhuc sene-
tute, sancte quievit. Natus Augustae Tauri-
norum an. M DCC XCV, obiit omnibus flebilis pr.
Non. Mart. an. M DCCC LXXVIII.

SUBALPINUS.

VITAE FASES.

TABULAE, quas lectorum oculis
hodie subiicimus, diversarum
etatum scenam aliquam quodammodo
repraesentant, primae aetatis
alteram, alteram ingravescens. Ut
enim puerorum negotia in ludis
maxime versantur, en Petrus Van
Slingeland pictor binos eorum fa-
cie bonaque valetudine insignes
praebet, qui trochum globulosque
pro tempore negligentes, toti in eo
sunt ut ex caustica spuma bullas de-
trahant in aërem volantes. Quae
oris gravitas in eo qui, cannula, sa-
ponatum excitat; quae hilaritas in
femella, levium globulorum cursum
digo monstrante! Laetamini qui-
dem, pueri; vitae enim deliciae
bullarum earum ad instar brevi
evanescunt!

In humilem aediculam, prope fe-
nestram, ad quam, ut solis radii
occidentes calorem remisso in venis
sanguini infundant, senes coniuges
accessisse videntur, nos trahit Franciscus Van Mieris, eosque frugali
mensae discumbentes ex moeniano
exhibit, cui hinc rubri garyophilli
vas, hinc raphanorum caeparumque
fasciculum incumbunt. Vir panis
quidam est praecisurus, dum scruta-
ntibus oculis mulierem placide at
sege bibentem intuetur. Super manteli, saliti
piscis frustula sunt, cerevisiaeque mistarii;
haec tamen negligere vir appetet ad vitam uxori
paullatim intereuntem prorsus intentus; eius
scilicet, quae diurni laboris sui sociam fide-
lemque comitem indesinenter habuit.

Tabula haec profecto cogitationes suscitat,
neque eas suaves...

EPISTOLARUM DIRIBITORIA APUD VETERES.

REM PUBLICAM nec florere posse nec coalescere
quisquis videt, nisi commercia epistolarum
inter cives legibus certis atque certis accensis
constituta sint. Itaque iam apud veteres huius-
modi necessitatibus, privata vel publica ope, sub-
venere magistratus, qui sive regiae auctori-
tati sive civium commodo suppeditarent. Eam
ob rem Assuerus rex narratur, quem decretum
contra Israelitas editum revocasset, diribitores

plurimos omnes per provincias equis, camelis,
mulis ad satrapes misisse, qui de venia a se
concessa litteras afferrent.

Verumtamen equestres nuncii regiis tantum
commodis apud Persas serviebant, quumque
tradenda essent minoris ponderis edicta, turres
erant per vias certis intervallis positae, quo-
rum ex culminibus nuncii advigilantes novos
eventus die nocteque ex uno ad alterum com-
municabant, eoque ritu ab urbe capite ad ultima
imperii limina res innotescabant.

Similes turres Pizzarus, Iberns ille dux, Pe-
ruviano in imperio vidi. At in stationibus singulis
velocissimi nuncii erant, qui ab una ad

Graecis longe minus commoda res fuit. Troiam
captam incensi ignes per summa montium iuga
Lacedaemonis nuntiarunt, atque ex iis ad reliquias
provincias lata res est. Marathonica
victoria ab equite celeberrimo nuntiata est,
qui integrum per diem ex equo in equum consiliens Athenas eucurrit, at labore cursus victus
ante magistratus, dum victoriam profert, animam efflavit. Cognitis modo Persarum moribus,
nunciorum stationes a Graecis quoque fuisse
constitutas ex Aeschyllo atque Sophocle, ex Plu-
tarcho et Platone arguitur. Non alias enim
Graeciam omnem suis insidiis et fallaciis Phi-
lippus, Macedonum rex, illaqueasset, neque ma-
gistratum mentes cognovisset popu-
lorumque captasset favorem. Ale-
xandro Magno magis magisque fuit
enranda res, dum consilium agitat
Graeco imperio Asiam omnem sub-
biicere, et ad Indos usque leges et
artes Graecorum diffundere et com-
municare: non enim aliter ex dis-
sitis omnino regni locis eventus et
mutationes quae accidere poterant
valuerint cognoscere.

Nihilominus parum certa res et
nullis adiunctis illustrata nobis ex
scriptoribus illucescit, nec melius
scimus utrum epistolae illae, quae
ad nos usque pervenere, familiares,
revera epistolae, an potius schola-
sticae dissertationes fuerint; planum
est enim quo studio Graeci episto-
larem stilum coluerint.

At si de Romano imperio sermo
est, omnia contra in aperto sunt.
Nam qua ex die aquilae legionum,
vias Latii et fines Italiae excedentes,
ad propinqua regna procedunt,
militares viae deducuntur insignes:
Appia Capuam atque Brundusium
usque, Flaminia Ariminum et Aquileiam. Stationes itaque certo inter-
vallo ponuntur, constituuntur equi-
tibus refugia, equis stabula, horrea
commeatibus. Maiores stationes qua-
draginta equos habent, minores vi-
ginti; mansiones et hospitia non
desunt ad instaurandas currentium

vires. Currus omne genus adest: vehes, cur-
riculi, planstra, quadrigae, bigae; varii au-
rigae, ephippiorum fabri, loristae, equorum
medici. *Cursus publicus* res omnis vocatur,
eumque curant consules duo totidemque ou-
rules aediles. Huic vero adest proximus *cursus
privatus*, quo privati cives utuntur.

Ceterum non tantum negotia et affectus et
variae cognationes, sed etiam Graecorum stu-
dia usum scribendi epistolas fecerunt apud Ro-
manos consuetum: quamquam et necessitas
communicandi cum Italibus et Siculis et Sardis
frequentiore in dies morem fecit. At non La-
cedaemonio more Romani laconica illa epi-
grammata mittebant papyro conscripta et ba-
culo obvoluta, verum Attica potius consuetudine
epistolas scripserunt satis longas in ceratis
tabellis stilo sculptas et sacculis occlusas, quos
sigillo muniebant. Quum vero missivam legisset
amicus, suo stilo ceram aequabat atque rursus
remittebat eadem tabella responsum.

Senes ad mensam.

(Tabulam FRANCISCI VAN MIERIS
photographice expresserunt FR. ALINARI, Florentiae).

aliam procurantes, nuncium epistolarem de
manu ad manum transmittebant usque ad me-
tam. Mexicano in imperio similis vigebat mos,
nunciique illi legibus sanctissimis defenden-
tibus. Inter stationes novem millia passuum
spatio aberant; nuncius tamen non scripta epi-
stola, sed voce transmittebat imperium. Nuncii
autem prima ab infantia assueverant quam ci-
tissime currere, atque profecto Olympicas pal-
mas in Graecia facile accepissent.

In Persia primus Cyrus fuit, qui equos ad
rem adhibuit. Constitutis igitur stationibus atque
positis equis et equitibus, regia decreta die
nocteque maxima velocitate expediebantur;
qua quidem arte optime nota erant quae in
extremis provinciis fierent. Verumtamen horum
cursorum parum arcta servabantur secreta: ita-
que memoriae proditum est, quum quidam
vellet regem rem quandam certo scire, leporem
scidisse eiusque in ventrem immissam episto-
lam ad eum misisse.

EX ITALIS URBIBUS

Augustae Taurinorum sollemnia.

Quo die in toto terrarum orbe maxima de votione Mariae Mater colitur inter sidera recepta, Augustae Taurinorum, laeta, alacris: *Io triumpha!* undique resonabat. In hanc enim urbem, ex omnibus fere partibus Italiae hostipes convenient, ut annus quinquagesimus maiore cultu memoretur ex quo Subalpini milites, foedera coniuncti cum Anglis et Gallis Turcisque, ad Chersonesum Tauricam fortiter dimicarent. Hoc atrox bellum iam per biennium flagrabat, et sors adhuc ances erat, neque immanis Russorum potentia tot hostibus cincta nec dum divelli, sed nec paulisper labefactari videbatur.

Foederati primum ad se advocare putarunt Ferdinandum Borbonum, qui adhuc ea aetate opibus pollens, manu consilioque Neapolitanis imperitaret. Hic, amicitiam in primis cum Russis antiquam praetexens, quum suis civibus diceret, se velle hoc belli infortunium pro viribus prohibere, oblatam ultro societatem amice renuit. Tunc ad Subalpinos se converterunt.

Erat illis temporibus regni Subalpinorum administer Camillus Benzius Caburri Comes, qui, nomine, aerarii praefectus erat; re autem vera, ingenio, auctoritate, audentia, omnium rerum unus summusque moderator adparebat.

Hic, arrepta occasione, magna pro suis bona in futurum portendens, hanc confoederatorum conventionem Victorio Emm. II. regi facile persuasit. Pauci omnino vel inter populares oratores rem dubiam adprobabant, et populus, etiam si acris militia robustus, invitatus omnino ad arma illa convolavit. Subalpinorum cohortis dux fuit ac rector supremus Alfonsus Lamarmora, qui iam antea maxima rerum et hominum prudentia elucens, audacia in periculis capessendis, consilio vel inter ipsa pericula, armis inclaverat.

Quindecim circiter menses illic nostri, inter mille labores, adversa, vel probra, indica lue socio circumvastante, fortiter et strenue meruerunt; et tandem ad Cernaiam flumen praeclarum de hostibus victoriam reportarunt. Quo facto Subalpinorum militum nomen instauratur, et cladibus ante paucos annos apud Novariam acceptis, vi et ingenio tandem reficitur.

Haud desunt qui dicant, Napoleonem, Gallorum imperatorem, qui tunc omnes auctoritate res in Europa componeret, occulto sacramento initiatu, insidias ceteris Italiae regibus ita struxisse, quod superba eius imperia aspernarentur; eorumque iura et veterem compagem relaxasse.

Ex tot militum millibus, tamquam illius fortissimi exercitus nec spernendae reliquiae, octocentum circiter viri superstites in Aug. Taurin.

urbe versabantur; illius temporis veste induti, alii alia legione, sed adhuc viridi senecta vigentes, haud annorum pondere pressi, firmiori gradu, alacriores incedebant.

Sed inter tot turbarum clamores populique triumphos, dum se se erigere, ut olim iuventute florentes incedere student, aetatis hominum infirmitatem accusant ac confitentur. Huc, honoris gratia ac paternae gloriae aemuli senatus, oratores populares, atque ipse Rex cum magno urbis adparatu convenerant.

Haud erit sane tacendum, quod e contra ab omnibus in primis maxime laudatur, sub divo, adstante Rege et veteranis, sacrum esse factum

strenuas virtutes, in complures eruditorum coetus per Europam ultro est adlectus, dignusque habitus qui in patria, labentibus annis, Collegii « Scientiarum » finibus proferendis praeses adscisceretur.

Novis libertatis temporibus, cuius auctor fuit inter paucos, est orator popularis electus, et primus, cum Caesare Balbo Comite praeside, est in consilium advocatus principi exorando et causis rerum iudicatarum dirimendis.

A Carolo Alberto rege, honoris causa, inter Senatores Regni adlectus est; qui certus patriae servire, non sibi, laetioris fortunae illecebras officio posthabuit; et qualem praestare

se instituerat, talem usque ad exitum servavit. In omnibus rebus singulari fuit prudentia, laboris adeo patiens, ut diem saepe noctemque rebus gerendis continuaret. Ipse Taurinensis consiliarius, ipse senator, et minister, ipse denique omnibus publicis muneribus naviter inserviit, magnis rebus saepe interfuit, et se parem usque temporibus praestit.

Quum Carolus Albertus rex, insurgentibus populis Insubriae ac Venetiarum, esset arma capturus in Austriacos, altissimis verbis se open suorum militum allaturum esse pollicetur. Sollemnia illa verba, quibus tunc Italiae populi in spem sunt erecti, ipse composuit, in uno stans pede, in Aula, suasore Carolo Alberto, dum aulici confabulantur, et ad numeros tibicinis saltant!

Quam vere hic aptatur illud Vergili:

Pars pedibus plaudunt choreas, et carmina dicunt!

Quum Anglia et Americani foederati Meridionales iam iam manus consererent ob auxilium ultro hostibus permisum, in bello inter duos populos nuper legibus animisque coniunctos, et in primis ob navim captam, cui nomen erat *Alabama*, tunc placuit rem omnem componi a tribus iudicibus sibi electis. Fridericus Sclopis, nomine Regis Victorii Emm. II. praefuit magno trium virorum concilio, quod Genevae in Helvetia coactum fuit.

Hoc munus hand gravatim suscepit, et iustitia, aequitate, sapientia, plaudentibus omnium ordinum civibus item sancte direxit, et iam inter horrentes armorum strepitum, pacem mortalibus suadendo, in omnem late orbem terrarum Itali ciuitatem renovavit.

Omnis populi eum in patriam redenitatem ovantes receperunt, quod iustitia atrocia bella deprecatus esset, et Rex Italiae eum equitem decoravit Ordinis Supremi Virginis ab Angelo salutatae. Amicorum commodis inserviens, a populari iactatione remotus, omnium sibi benevolentiam et admirationem conciliavit.

Repentino morbo correptus, extinctus est in uxoris complexu, cum qua coniunctissime viixerat, postquam sanctissimis religionibus rite esset perfunctus.

Pueri ludentes.

(Tabulam PETRI VAN SLINGHELAND photographice expresserunt FR. ALINARI, Florentiae).

ad pedes monumenti honori erecti militum, qui illis rebus interfuerint, et in ipso altari, sub quo sacerdos olim illis profecturis benedixerat et sacram Deo hostiam pro victoria obtulerat.

*

Paullo post in publico viridario, quod ad septem triones spectat, hand procul a diruta prope urbis Taurinorum arce, statua aerea posita est memoriae et honori Friderici Sclopis a Salerano Comitis, Taurinensis, immenso ciuium advenarumque concursu.

Hic, qui civitatem suam unice deamabat, viginti vix annos natus in studio iuris strenue est versatus, atque inter doctores decuriales in Taurinensi Archigymnasio cooptatus, mature inter aequales ita coepit exsplendescere, ut hoc nomine illustres sibi amicitias domi forisque conciliaret. Mox ob ingenii et doctrinae praestantiam ad publica munera gradatim est promotus, et ob egregia opera subito edita et ob

ab Angelis nuncupatae, religiose custodiri alii affir-
mant, allata etiam vetusta Ordinis Minorum tradi-
tione, et alii negant vel in dubium revocant, Sacra
Rituum Congregatio in peculiaribus Comitiis ad Va-
ticanium habitis die XVI elapsi mens. Maii, proponente
Eho et Rho Dno Cardinali Francisco Segna, Causae
Relatore, omnibus ex utraque parte ad rem deductis
argumentis atque documentis, discussis accurateque
perpensis, atque auditio R. P. D. Alexandro Verde
S. Fidei Promotore, ita respondere censuit: « Impos-
ito partibus de hac re contendentibus et disputan-
tibus magno silentio, quaestionis praecipuae resolutio
differatur, manente interim in sua possessione enun-
ciata traditione. Si quid autem novi pro una vel
altera sententia in casu reperiatur, Sacr. Rit. Congr. ex-
amini et iudicio erit subiiciendum; nihilque eden-
dum nisi de ipsius sacri Consilii expressa atque
scripta licentia ». (SS. D. N. has resolutiones ratas
habuit, probavit atque servari mandavit d. XXVI
mens. Maii M DCCCC V).

— Christifidelibus, qui singulis primis sabbatis, vel
etiam dominicis, haud interruptis, infra spatum duo-
decim mensium sacramentali poenitentia rite expiati
sacrae mensa refecti, sive precibus, sive quoque
meditationibus ad honorem Virginis absque originali
macula conceptae aliquandiu vacaverint, simulque
ad mentem Summi Pontificis oraverint, plenaria in-
dulgentia, defunctis quoque applicabilis, memoratis
sabbatis vel dominicis lucranda in perpetuum tri-
butur. (Ex decr. d. I mens. Iulii M DCCCC V).

Ex Commissione Biblica:

Quum ad normam directivam habendam pro stu-
diosis Sacrae Scripturae proposita fuerit Commissione
Pontificiae de re biblica sequens quaestio, videlicet
« utrum ad enodandas difficultates quae occurrent in
nonnullis S. Scripturae textibus, qui facta historica
referre videntur, liceat Exegetae catholico asserere
agi in his de citatione tacita vel implicita documenti
ab auctore non inspirato conscripti, cuius adserita
omnia auctor inspiratus minime adprobare aut sua
faere intendit, quaeque ideo ab errore immunia ha-
beri non possunt », praedicta Commissione responden-
dum censuit « negative, excepto easu in quo, salvis
sensu ac iudicio Ecclesiae, solidis argumentis pro-
batur: 1º Hagiographum alterius dicta vel documenta
nvera citare; et 2º Eadem nec probare, nec sua fa-
cere, ita ut iure censeatur non proprio nomine loqui ». (SS. D. N. praedictum responsum adprobavit atque
publici iuri fieri mandavit d. XIII mens. Februarii
M DCCCC V).

ACTA PONTIFICIA

I.

DECRETUM,

seu instructiones, circa editionem et appro-
bationem librorum cantum liturgicum gregorianum continentium, per SS. RR. Congr.
vulgatum.

Quum Sanctissimus Dominus Noster Pius di-
vina Providentia Papa X suis litteris Motu
Proprio datis sub die XXV Aprilis anni MCMIV
disposuerit, ut editores cantum gregorianum
a Se restitutum typis mandare possint inulta
Vaticana editionem, opportunum huic Sacrae
Rituum Congregationi visum est nonnullas in-
structiones seu leges evulgare a praedictis edi-
toribus observandas, quandocumque novam ali-
quam impressionem cantus liturgici parare vo-
luerint. Hae autem leges, in audiencia diei VII
vertentis mensis Augsti ab eodem SS. mo Do-
mino Nostro admissae et approbatae, sunt quae
sequuntur:

I. Editores seu typographi cuiuscumque loci
vel regionis, qui gregorianas melodias in Va-

ticana editione contentas imprimere voluerint,
sive aequali forma sive grandiori vel minori,
sive omnes, sive aliquas tantum, ab eadem Sede
Apostolica prius facultatem obtinere curabunt.

II. Ab unoquoque ex editoribus, qui huius-
modi pontificiam facultatem obtinuerint, haec
erunt diligentissime attendenda:

a) Forma notularum aliorumque gregoriani
cantus signorum ea debet servari quam maiores
instituerunt et editio Vaticana adamussim
exhibit.

b) Nihil praesertim mutari potest in ordine
quo eadem notulae pro variis sonorum inter-
vallis sibi succedunt.

c) Neque pariter in modo quo ipsae no-
tulae pro diversis neumarum, ut aiunt, formu-
lis copulantur.

d) Absolutissima quoque verborum sacri
textus relatio ad notulas cantus observetur,
ita ut unaquaque syllaba notulae vel notulis
suis penitus subiaceat.

III. Editione parata ac confecta, nefas erit
ipsam evulgare et in sacris functionibus adhi-
bere cuique, nisi eam Ordinarius loci declara-
tione munierit, qua de eius concordantia con-
stet cum editione typica Vaticana.

IV. Ordinarius vero declarationem huiusmodi
non concedat, nisi prius censure in cantu gregoriano periti, collatione facta diligentissime,
in scriptis, onerata conscientia, testentur novam
editionem cum Vaticana omnino concordare.

V. Illis officiis liturgici partibus quae cantus
diversos pro diversitate diei vel festivitatis ad-
mittunt, ut v. g. hymni et Ordinarium Missae,
melodiae possunt adaptari, quae in editione
typica non reperiantur, et a Sacra Rituum Con-
gregazione approbari, servatis debitibus conditio-
nibus, iis maxime quae in § d) Motus Proprii
XXV Aprilis MCMIV apponuntur. Minime vero to-
norum seu cantuum huiusmodi varietates ad-
mittantur in caeteris partibus, v. g. in Anti-
phonis et Responsoriis sive Officii sive Missae.

VI. Si autem agatur de officiis propriis ali-
cuius Ecclesiae vel Ordinis regularis Romanum
ritum sectantis, aut de Officiis noviter conces-
sis, gregoriana eorum cantilena, a viris per-
iti restitutae vel concinnatae item Sacrae Rit-
uum Congregationis approbationi subiiciantur;
qua obtenta, Ordinarius loci certior factus, ut
supra, de concordantia cum originalibus a S. C.
recognitis, declarationem requisitam concedet.

VII. Tolerari potest quod cantus gregorianus
notulis musicalibus modernis edatur, dummodo
periculum sedulo amoveatur, quominus ordo no-
tularum ac neumarum quomodocumque detur-
betur. Ordinarius itaque pro hisce editionibus
in commodum fidelium approbationem suam
concedere poterit, si ei constiterit, iuxta art. IV
et VI, de fideli conformatioe cum editione ty-
pica vel melodiis approbatis.

VIII. Quandocumque liber sacrum cantum
continens vel melodia quaelibet liturgica Sa-
crae Rituum Congregationi ad approbationem
obtinendam subiiciuntur, tria exemplaria ad
eamdem mittenda sunt.

IX. Melodia gregoriana ad usum liturgicum
a S. R. C. secundum normas praedictas desti-
nata et commendata, ad sacrum Ecclesiae Ro-
manae thesaurum seu patrimonium, sicut ipse
textus, pertinet. Itaque quando novus textus

fidelibus ab ipsa proponitur seu conceditur, can-
tus textui respondens ita simul concessus re-
putatur, ut nullus editor vel auctor querelam
de eo movere possit, quod Apostolica Sedes eas-
dem melodias ad alias extendat ecclesias.

Contrariis non obstantibus quibuscumque.

Die XI Augusti MCMV.

A. CARD. TRIPEPI

L. ♀ S.

S. R. C. Pro Praefectus.

D. PANICI, Archiep. Laodicen.

Secretarius.

II.

PONTIFICIAE LITTERAE

ad R. D. Ludovicum Péchenard, Proton.
Apostolicum, Catholici Instituti Parisiensis
Rectorem, de sacris profanisque disciplinis
optime excolandis.

PIUS PP. X.

*Dilecte Fili, salutem et Apostolicam Bene-
ditionem.*

Solemne illud semper Ecclesiae fuit, doctri-
nae studia colere tuerique diligenter, idque non
modo in sacris disciplinis, quanquam in his,
nti par est, maxime; verum etiam in ceteris:
propterea quod istae quidem non parum ad
illas afferunt adiumenti. Intimo enim quodam
vinculo aptae inter se et connexae utraeque
sunt: utpote a Deo, scientiarum Domino, pro-
fectae, a quo tanquam ab unico fonte, quae-
cumque vera sunt, necessitate manant. Profecto
Decessores Nostri omni tempore ad Apostolici
muneris partes arbitrii sunt pertinere, erudi-
tionem omne genus fovere pro viribus: nec ult-
ima laus est Pontificum Romanorum, nobiles
illas aevo medio condidisse opibusque et ma-
ximis beneficiis ornasse studiorum Universita-
tes quas, quae nunc florent, suas quasi quas-
dam parentes agnoscent. Iamvero similem Nos
curam de bonarum artium studiis cum gera-
mus, equidem grata habuimus, quae de isto,
cui praesides, Instituto haud ita pridem signi-
ficasti coram. Sed tamen ut melius pateat quem-
admodum Nos erga illud affecti simus, has ad
te visum est litteras mittere. Ac primum ege-
gia danda laus est Venerabilibus Fratribus e
Gallia Episcopis, quorum et auctoritate pra-
ecepit Institutum regitur, et providentia tuitioni
ipsius studiose consulitur. Tum non mediocriter
ii laudandi catholici homines, quotquot id ipsum
existimant dignum, cui prolixe de facultatibus
suis opitulentur. Hi nimur persuasum habent,
id quod res est, plurimum interesse civitatis
aeque ac religionis, sic, in magnis potissimum
lyceis, institui adolescentes, ut cum solidae do-
ctrinae praecepsit simul christianos hauriant
spiritus; hodie autem, ut cum maxime oportet
vulgo sacerdotes esse non solum a theo-
logia bene instructos, sed etiam a philosophia,
a iure, a cognitione naturae, a litteris. Usita-
tum quippe est ac prope quotidianum apud
homines opinione potius quam re doctos, tela
adversus fidem undique in officina scientiae
conquirere. Novimus autem, quam libenter vix
attinet dicere Instituto Parisiensi, uti nunquam
defuerint, ita minime in praesens desiderari
decuriales doctores eiusmodi, qui et scientiae
et religioni ornamento sint. Atque hi, suum ex-

At paullatim tabellis papyri charta suffecta est, vel pergamenea, quam conscriptam obvolebant et sigillis occludebant ut nemo eam legeret; imperatorum epistolae bina sigilla ferabant et, quum victoriam nunciarent, laureas coronas portabant.

Saepe ad dissitas usque oras Romani epistolas mittebant suas, tradebantque servo, quem tabellarium vocabant, qui aut pedetentim, aut equo ibat iuxta tempus et locorum distantiam. Cursum publicum summa cura instruxit et munivit Augustus, ita ut Tiberius, filius eius adoptivus, quum rescivisset Drusum in Germania aegrotare, a Gallorum finibus vix una die ad lectum fratri cucurrit. Nec alias profecto tanti imperii moles, maiestas, splendor, divitiae, nisi lege illa et arte servata et aucta fuissent.

DE SACRA CONGREGATIONE
CONCILII TRIDENTINI DECRETIS INTERPRETANDIS
PRAEPOSITA.

SACRARUM Congregationum Romanarum notitiam in *Voce Urbis* persequentes, de illa hodie sermonem habebimus, cuius ipse titulus quanti momenti sit clare demonstrat, atque fundamentum ab ipso Tridentino concilio positum est decernente (1): « Quod si in recipiendis (decretis) aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quae declarationem, quod non credit, aut definitionem postulent, praeter alia remedia in hoc Concilio instituta, confidit S. Synodus Beatissimum Romanum pontificem curaturum ut vel evocatis ex illis praesertim provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis quo cedens negotio tractando viderit expedire vel etiam Concilii generalis celebratione, si necessarium iudicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei visum fuerit, provinciarum necessitatibus pro Dei gloria et Ecclesiae commoditate consulatur ». Pius itaque PP. IV, Synodus Tridentinam constitutione *Benedictus Deus* an. MDLXIII approbans, constituit neminem sive ecclesiasticum sive laicum doctorem sua auctoritate posse in Tridentinum Concilium commentarios exarare, explicite Apostolicae Sedi reservans ut haec difficultates et dubia dissolveret ex iisdem decretis oritura. Quin etiam in sequenti anno Motu proprio *Alias nos octo Cardinales* deputavit (2), qui Tridentinorum decretorum exequutionem curarent, ita tamen ut si « aliqua dubietas vel difficultas interpretationis emerget, ad Papam referent ». Quia autem nonnunquam Tridentina statuta impiedebantur quominus exequutioni mandarentur ex eo quod in dubium revocaretur utrum in lege generali penitentiaris casus comprehendenderetur, atque ita Congregatio, — cui tantummodo potestas erat exequativa, prout dicunt, extra judicialis, seu vigilantiae — impar suo muneri videretur, Pius PP. V ampliores ei tribuit facultates, quas Xystus V in Const. *Immensa his verbis* definivit: « Eorum quidem decretorum, quae ad fidei dogmata pertinent, interpretationem Nobis ipsis

(1) In Sess. XXV, *De recipiendis et observandis decretis Concilii*.

(2) An. M DLXV ipse Pontifex quatuor alios addidit; nunc autem quatuor et triginta numerantur.

reservamus; Cardinalibus vero praefectis interpretationi et exequutioni Concilii Tridentini, si quando in his quae de morum reformatione, disciplina et moderatione et Ecclesiasticis iudiciis aliquis huiusmodi statuta sunt, dubietas aut difficultas emerget, interpretandi facultatem, Nobis tamen consultis, impertimur ». Ad didit insuper facultates circa concilia provincialia et dioecesana, visitationes ss. Liminum, morumque reformationem.

Benedictus XIV, quum ipse, qui iam a Secretis huius Congregationis fuerat, expertus esset eamdem Congregationem ob nimia negotia mature respondere non posse omnibus consultationibus ac dubiis ab Episcopis occasione visitationis ss. Liminum propositis, in const. *Decet Romanum Pontificem* an. M DCC XL peculialem Congregationem Prelatorum Curiae Romanae S. Congregationi Concilii adiunxit, quae praefatas Episcoporum relationes expenderet promotasque ab iis quaestiones endaret. Denique Pius IX an. M DCCCXLIX specialem instituit Purpuratorum Patrum Congregationem, quae veluti appendix Congregationis Concilii, — quamcum communem habet Praefectum et Secretarium, quum contra proprii ei sint consultores ex clero tum saeculari tum regulari electi — Provincialia Concilia recognosceret. Affinis Congregationis Concilii et etiam Congregatio super residentia Episcoporum ab Urbano VIII an. M DCXXXIV instituta ut invigilaret in observantiam legis residentiae tantopere a Tridentino Concilio Episcopis praescriptae. Huic a Secretis est ille urbanus antistes, qui hoc munere fungitur apud Congregationem Concilii; Praefectus vero est Cardinalis Urbis Vicarius.

Alia quoque Congregatio Congregationi Concilii interim addita est a Leone XIII, Sacra scilicet Congregatio Immunitatis Ecclesiasticae, cuius quidem privilegia nostris temporibus ob civiles leges fere ubique gentium exequutioni mandari nequeunt. Itaque a Praefecto et Secretario S. Cong. Concilii ea per pauca huiusmodi negotia expediuntur, quae possibilia adhuc evadant.

Ex iis quae diximus clare patet quoniam sit « in genere » Congregationis Concilii munus; « privative » nempe ei competit interpretatio authentica legum Concilii Tridentini, et privative non tantum circa alias Congregationes, sed etiam circa Episcopos, Iudices ordinarios. Restat ut aliquid de « specialibus competentiis » dicamus; idque verbis faciemus cl. viri Michaelis Lega, ad cuius opus *De iudiciis ecclesiasticis* delegamus qui plura de re scire cupiat. Ipse igitur monet hanc Sacram Congregationem « in specie »:

1) curare ut beneficiati legi residentiae congrue satisfiant; at concedere, ex iusta causa, licentiam absentiae, indulgendo absentibus perceptionem fructuum prebendae. Concedere etiam facultatem reducendi onera antiqua Missarum ob redditum imminutionem. Praeterea

2) cognoscere causas matrimoniales tum quoad vinculi valorem, tum quoad dispensationem a Summo Pontifice impetrandam a vinculo matrimonii rati et non consummati. Ex Const. *Iustitiae et pacis*, (9 Oct. 1746) Benedicti XIV ad Congregationem Concilii vel ad Rotae auditorium « privative » spectant causae matrimoniales ad Se-

dem Ap. delatae (1). In cit. Const. decernitur ad hanc Congregationem vel ad aliam EE. et RR. vel ad Rotam pertinere causas nullitatis professionis Regularis. Privative vero ad Congr. Concilii spectant causae nullitatis Professionis Religiosae ex capite non expleti tyrocinii in coenobio pro novitiis destinato, etiam in prima instantia, intra quinquennium propositae, iuxta Const. *Si datam § Quum Bened. XIV.* — In hisce iudiciis rigorose servantur praescriptiones Benedicti XIV in sua Const. *Dei miseratione*, unde inter officiales huius Congregationis recensetur *Defensor vinculi*, qui ex officio iura matrimonii tueri debet, ne temere, praeter legitimos casus, dissolvatur. — Praeterea in causis circa valorem Professionis Religiosae servatur Const. *Si datam Bened. XIV.* In causis de valore ordinis subdiaconatus haec Congregatio est privative competens et sequitur ordinem procedendi constitutum in Instructione edita an. M DCCXXXVIII.

3) Demum haec Congregatio iudicat de causis beneficialibus, de censuris et poenis Ordinariis inflictis et de irregularitatibus et aliis similibus impedimentis ad ordines vel ad beneficia omnia, definiendo, examinando et exigendo ad normas Concilii Tridentini. Quare hodie competentia criminalis S. Congregationis EE. et RR. non est « privativa », saltem quoad « negotia iudicialiter expedienda ».

EX SS. CONGREGATIONIBUS ROMANIS
SENTENTIAE NOVISSIMAE SELECTAE.

Ex Congregatione Sacrorum Rituum, Indulgientiarum et Sacrarum Reliquiarum:

In publica seu chorali recitatione Officium pro in sequenti die, nisi habeatur Indultum, incipi nequit hora secunda pomeridiana. (Ex decr. d. XII mens Maii M DCCCC V).

— Hora recitandi Matutinum annumerari potest indiscriminatim tum ex meridiano circulo locali, tum ex meridiano circulo officiali dicto Greenwich, qui quidem anticipat horam circuli localis per tertiam horas partem plus minusve. (Ibid.).

— Festum Purificationis B. M. V. cum Dominica Septuagesimae occurrens transferri debet in diem IV mens. Februarii quando feria II, seu die III Februarii, occurrit festum Patroni vel Titularis, seu duplex primae classis. (Ex decr. d. XIX mens Maii M DCCCC V).

— Quando festum Semini Cordis Iesu die XXIX mens. Iunii occurrit, in diem XXX transferetur tamquam in sedem propriam. In ecclesia vero propria S. Pauli, cuius festum est primae classis et primarium, transferetur in Dominicam sequentem, translatio festo Pretiosissimi Sanguinis D. N. I. C. in feriam III sequentem. (Ibid.).

— Festo Patroni vel Tituli ecclesiae occurrente cum Dominica in Altis vel Trinitatis non potest cantari Missa Patroni vel Tituli. (Cfr. Rubricae reformatae Missalis Romani, tit. VI, *De translatione festorum* et de cunctis n. 3754, *Declarationis Indulti pro solemnitate festorum transferenda* sub die II mens Decembr. an. M DCCXCII, ad III; et n. 3924 *Stringonien*. sub die III mens Iulii an. M DCCXCIV, ad V). (Ibid.).

De loco, in quo S. Francisci Assisiensis praecordia custodiuntur.

— Quaestioni olim agitatae, postea sopitae, non perque iterum excitatae super praecordis S. Francisci Assisiensis, quae Assisi in ecclesia S. Marise

(1) At nonnullae causae, in quibus expedit procedere « sub secreto », a S. Pontifice « committuntur » Congregationi S. Officii.

PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS.

In Anglia post rationes expensarum adprobatas regia oratione coetus ad Octobrem mensem dimissus.

In Chilena republica novum administratorum consilium adlectum, cui Riesco doctor praest.

In Hispania nova comitia indicta.

In Lusitania novus popularium coetus congregatus, qui administris faventem se pandidit.

In Suetia, administris a munere recentibus, Lundeburg doctori commissum ut novos, se praeside, deligeret.

AESTIVA DIVERTICULA

LIPENIUS ET GENUTIUS.

LIPENIUS et Genutius puerascentes Neapolii nec patre, nec matre curantibus (fortasse e vivis excesserant, fortasse dereliquerant), inter canalicolas versabantur, quibus frequentissima populo urbs illa nimis abundat. Seminudi, errabundi, paterna domus extores, liberi monitis, legibusque soluti vias, litus obibant, frustisque esculentis vel forte repertis, vel a misericordi aliquo homine datis, famem levabant. Si quando nihil esset, quo latrantes ventrem placarent, tunc vivere rapto, at non illo truculentio turpique, sed rapto, sed furto quod argutum quod iucundum fecisset puerilis indoles, quae necessitate, non nequitia, in furtu agebatur.

Similes aetate sors obvios invicem fecit, communis ambobus calamitas pro amicitia fuit; hinc semper simul victimum quaerere; si casu invenissent aequis dividere partibus, si rapuissem aequem parti.

Quadam die, quum iuxta mare essent, iuvenem conspexere secreta quaerentem, ubi depositis vestibus se crederet undis, et saline balneo membra recrearet. Quum autem ille mediis esset in aquis, repens Genutius ad vestes accessit, perque peras industri manu pecuniam rapiebat. Iuvenis ille totus in voluptate balnei non respiebat; quin etiam, vel si respexit, latentes adverso acervulo pannorum latrunculi corpusculum non vidisset.

At miles quidam, litoribus custodiendis adductus ne quid externum sine tributo inferretur, inter vepres haud longe abditus quasi in insidiis, repente in latrocinantem cucurrit, temnique valida manu reluctantem et ad auxilia clamantem. Nec mora, Lipenius accurrere, et quoniam impar erat viribus militi, saltu pileum militare praeoccupans dextera rapuit, secumque fuga tulit. Pileum recuperaturus miles Genutium dimisit, Lipenium agitans, qui fuga ventos praeverteret. Sic utrique salus ac libertas illo die fuit; nam Lipenius, ut vidit Genutium per tutu iam loca fugientem, militis pileum proiecit in mare; ipse mustelae non impar devia, rupes et dumeta penetrare, recondi.

Nox erat quum uterque in locum convenere, ubi solebant noctu conquiescere tui quibusdam ruderibus vetustissimae aediculae ad Mergellinam.

Consilium inire de fuga tentanda, quippe miles ille lymphatus horrenda praedixerat, nec arbitrabantur sibi impune futurum si in homi-

nem damna et contumelias et irrisiones passum aliquando incidissent.

Vale itaque dicens amico amicus, non sine lacrimis, divisi sunt. Pecuniae tantum erat in manibus quantum ad iter par esset. Si Genutius ad Boeram tenderet, ad Meridiem Lipenius; Italia omnis, totus immo orbis terrarum manibus eorum dominandus patebat.

Quatuor et viginti praeterierant anni a memorabili secessu illo, et quisque eorum saepe moerens de amico absente cogitaverat. Ecce id? Ut opem ferret egeno, si pauper esset, ut laetaretur et gratularetur si dives, denique ut sive pauperem sive divitem simul iterum et semper haberet.

Iamque Panormum perstrepebat fama Americani cuiusdam medici, quem, propitio aegrotis Apolline, navigium devexerat. Hic, regio utens fastu cultuque, egenis gratuito, divitibus pacto enormi pretio medicinam, si tamen convaluiscent ex infirmitate, praestabat. Inter accedentium et rogantium turmas accessit ditissimus ex Anglia quidam Nummarius: qui maximis, diu incolens Indiam, opibus comparatis, Italiam salutis causa petierat recens; Panormi casu habitabat, cras iterum facile peregrinus. Cur neque cras, neque anno discessit?

In via, quae a « Maqueda » dicitur, ad exitum in plateam « Angulorum » Medicus et Nummarius deambulabant pedestres humanissima et familiarissima miscentes colloquia, dum mendicus itemque senex, at senescens calamitate magis quam annis (haec in vultu signa manifestabant) stipem rogaturus prope est.

Stetere ambo intuentes; stupere insuper oculis inter se colloquuti, non verbis. Tum Genutius, - hic enim in Americano medico latebat, - haec lamentanti luctuosoque seni:

- « Dic, sodes: numquid olim tu Neapoli miles ad custodiendos fines, ne quid sine tributo urbem intraret? »

- « Utique, domine mi, - respondit miles, - atque utinam mortuus essem antequam illius me vitae generi addixisset! »

- « Ecce! » - petivit Lipenius, qui Anglici Nummarii personam gerebat.

- « Duo furciferi ad maris litus ita fecerunt, ut me frustra conantem retinere latrunculos pileo expoliarint, et pileum in mare proiecerint. Undarum ludibrium longe a navicula piscatoria repertum, ad tribunal delatum galorum fuit, eius numerus me designabat. Tunc me ambages tenuerunt innumerae; nam iuvenis quidem natans in mari detulerat ablatas sibi esse pecunias, quas in vestibus ad litus reliquerat; nihil se vidisse, praeter militem et duos pueros fugientes a loco ubi vestes depositae fuerant. Pueri non reperti unquam; pecunia chartaria, et pelliceum involuerum (haec a latrunculo abstuleram) aurei, quos ille in erumena dixit habere, mihi non erant, contra me latrabant, quippe apud me reperta sunt illa; quasi furti rens aut conscius, et praedae divisae in suspicionem adductus a magistratu non damnor, at a militia et cingulo ut indignus depellor... Et nunc.....».

- « Et nunc, - utriusque dixerunt, - esto felix, qui semper moraberis apud nos. Te certe ne-

sciente futurum, at opus tuum recte faciente, didicimus esse in labore pretium, in fortuna praesidium, in constantia bona virtutem. Quos appellasti furciferos, coram te sumus, qui te divitiis cumulabimus et quasi patrem habebimus ».

Secum una duxere; postera die abierunt; scripta autem haec, quae ego legi, verba liquerunt.

Correctionem pueri ne in crastinum differas!

G. P.

AENIGMATA.

I.

Parrula pars; huius, praepostero in ordine, prima Littera mutetur: qui Phaedri hinc inter amicos.

II.

Littera, quam antiqui liquidam dixerat Latini, *Anteiens*; primae *propriet* quae est *portio* parti Nomina praegreditur; cit *tertia*; bellua *summa*.

A. M.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet VINCENTII LANFRANCHI opus, cui titulus:

**DE AENEIDE CUM FRUCTU LEGENDA.
ACROASIS.**

Aenigmata an. VIII, n. VI proposita his respondent:

1) *Papa-ver*; 2) *Roma, Amor*.

Ea rite soluta miserunt:

Senior Astensis. — Georg. Cleary O. F. M.; I. B., *Roma*. — Ab. Ballerini; Mich. Zaboglio, *Novocomo*. — Seminarium Episcopale Guastallense. — Collegium Scholarum Piarum *Stellae*. — Josephus a Firmio. — Petrus Tergestinus. — Gust. Grunes S. P., *Ioachimovatto*. — I. A. C. Oudemans, *Tractato ad Rhenum*. — Andreas Papay, *Prussina*. — St. Tomkiewicz S. L., *Neo Sandecta*. — Aug. Scriban, *Busau*. — Lad. Lud. Podobinski, *Bochnia*. — Aug. Paul, *Brasovia*. — Ferd. Ferrari, *Guastalla*. — Raim. Piera S. P., *Bareinone*. — Alois. Frydek, *Regina Gradecti*. — Guil. Schenz, *Ratisbona*. — I. Walter, *Neo-Kboraoe*. — A. Merky, *Bellemagny*. — D. Le Provost, *Briocen*. — P. Celsus Sironi, *Cairo*. — Alois. Bertho, *Montboron*. — Ios. Matyasak, *Seepusto*. — Maria Angelica Rudzianski, *Tytisio Cartaelinorum*. — Th. Ogrizek, *Bulsano*. — Alois. Cappelli, *Senis*. — Theresia Venuti marchionissa, *Roma*. — Guil. Himpel, *Grimoldstried*. — Ioan. Giambonini, *Poggio*. — Am. Robert, *Marleville*. — Fr. Bugada, *Celano*. — Theod. T. Chave, *S. Botte*. — Fel. Dacomo, *Alba*. — Ed. F. Curran, *Terra nova*. — Mich. Fasinski S. F., *Staraviesia*.

Sortitus est praemium:

GEORGIUS CLEARY,

ad quem missum est PETRI ANGELINI opus, cui titulus:

DE POETIS ET NUMERIS LATINIS.

PISTOLARUM COMMERCII.

Cl. v. *HIL... Dos...*, Chicagine. — Prospectum studiorum ephebei istius accepit, placuisse tum in seniorum classe inter auctores latinos recentiores Angelinum nostrum rursus assumptum videre, tum in scholis inferioribus latina colloquia instituta. Quorum specimen si ad nos miseris, pergratum feceris, honestamque certationem excitaveris; nos enim in *Voce Urbis* ea edemus. A te interim scripta exspectamus.

Cl. v. *FR. PALATA,....* — Aenigmata quae misisti iamdiu *omnia vulgavimus*.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Paris Phil. Cuggiani*.

equendo munus, nostris temporibus, si unquam alias, difficile et arduum, probe meminisse videntur, quid a se officium postulet; id est, ut sanctissima sapientiae veteris principia in tuto collocent; hoc primum: deinde ut, progradientis eruditio ratione habita, quidquid veri est recentiorum sollertia repertum, minime negligent. Enimvero has migrare et non servare leges multi consueverunt, neque ex eis tantummodo qui catholicae professioni adversantur, sed quicumque praeterea traditionem magistrorumque Ecclesiae non tanti a se fieri ostendunt, quanti debent; quique illud videntur sine ulla exceptione probare velle, quod dici solet: *cras, quod hodie falsum, habebitur verum.* Hinc illa pernulgata ratio submovendi vetera, obtrudendi nova, nullam fere ob aliam causam, nisi novitatis; tamquam doctrinae summa in fastidio quodam vetustatis ponenda sit. Verum ab ista vos ratione dehortari supervacaneum est: novimus vestri in Apostolicam Sedem obsequii diligentiam; nec vero dubitari licet, quin velitis etiam in hoc genere Romano Pontifici semper probari. Quare Institutum vestrum quod laetus ad hoc tempus fructus apud vestrates pepererit, gratulamur; idem ut bona utilitatum ac nominis incrementa capiat, valde cupimus: in eam rem omnes, qui quoquo ipsum participant aut iuvant, ut, quantum quisque possit, nitantur, etiam atque etiam hortamur. Auspex interea divinae opis tibi, dilecte fili, eisque sit Apostolica benedictio, quam peculiaris quoque benevolentiae Nostrae testem peramanter vobis in Domino impertimus.

Datum Romae apud S. Petrum die XII Februarii anno M DCCC V, Pontificatus Nostris secundo.

PIUS PP. X.

DIARIUM VATICANUM.

(Die XXI mens. Iulii — d. XXI mens. Augusti M DCCC V).

Coram SSmo admissiones.

Praeter Purpuratos Patres, Urbanos Antistites alioque viros, qui sui cuiusque munieris gratia Pontificam de more adiverunt, peculiari nota digni sunt iuxta admissionis diem: Arthurus Campuzano Marques, rerum civilium Columbianae reipublicae gestor apud Apostolicam Sedem; Wolfram De Rotenhan dynasta, Borussiae minister; Ioannes Kasprzycki, Congregationi a SSmo Resurrectione praepositus cum consiliariis suis; Ioannes Iacobus Cocco, rector collegii ad fidem Christianam inter Afros propagandam, ab Americis redux; Henricus Desqueyroux, Procurator generalis Ord. S. Dominicis; manus peregrinorum ex Nordica America ab exercitu viris Beniamino Iosepho Keily, episcopo Savanen, et Henrico Northrop, episcopo Caropolitan. coram adducta; r. p. Petrus a Matre Dei, Praefectus Carmelitarum ex urbe Bagdad; Ianuarius Granito Pignatelli de Belmonte, archiepiscopus Edessen, Nuntius Apostolicus Vindobonae; Marius Chisius, princeps Urbanus; Alfonso Cerrato, canonicus poenitentiarius Sarnen, SSmo offerens stipem Italorum Canonorum; Eduardus Sullivan, Americanus consul Trapesuntinus; Iulius De Wagner comes, Monachii minister apud Apostolicam Sedem; Pontificalis aulae administratur, ducesque Pontificiarum cohortium fausta omnia SSmo adprecantes ob II pontificatus annum feliciter expletum; D'Erp dynasta, Belgarum legatus apud Apostolicam Sedem; Hyacinthus M. Cormier, Magister generalis Ordinis S. Dominicis; Albertus Blancas doctor, rerum civilium Argentiniae reipublicae gestor apud Apostolicam Sedem.

Pontificiae electiones.

RR. DD. Aloisius Luzzani, Aloisius Ermini, Antonius Centi, Aloisius Misiatelli, Raphael Scapinelli de Leguigno, Aeneas Colazza, Elias Schedid, Paulus Debs inter Antistites dom. Pont. adnumerantur.

Vita functi viri clariores.

— Die XXIII mens. Iulii, Nuceriae, excusus vir Franciscus Naro-Patrizi, marchio, S. R. E. signifer haereditarius.

Varia.

Die IX mens. Augusti in Xystino Sacello sacra sollemnia adstante Pontifice peraguntur ob II pontificatus annum ab Ipso feliciter expletum.

ANNALES.

Russorum Iaponorumque legatorum de pace conventus.

Omnium populorum mentes postremis hisce diebus ad Portsmouth oppidi navalium, in civitate septentrionalis Americae New-Hampshire, sunt conversae, ubi De Witte, Russicae legationis princeps, et Kamura Iaponicae, de negotiis in Asia componendis, quae ad atrocissimum iamque diuturnum bellum adduxerunt, disceptant. De oblatis a Iaponis pacis conditionibus plenisque opportunitas quaedam facta est; circa duas res tamen legati dissentunt, et pecuniam ad belli impensas resarcendas, et Sakhalin insulae a Iaponiis occupatae cessionem. Obstant Russi, a se bellum minime initum atque ita nihil esse sibi rependum, neque tolerari posse partem ullam imperii sui iri detractum; dum Iaponii in petitionibus suis acriter insistunt. Quid inde erit futurum? Incassumne omnia cedent? Haec est vulgatior opinio, quae ex Rooseveltii praesidis, conventus auctoris, agendi ratione ad veritatem proprius accedere videtur; ipse enim longa cum legatis et secreta colloquia iam aliquot dies indesinenter habet.

Asiatici belli vices.

Sunt qui ab induciis interim non factis Americanum concilium inane futurum quoque deducant. Certum est Iaponios paullatim Sakhalin insulam omnem in suam ditionem redigisse; loca sibi idonea in orientali Siberia et prope Possjet litus cepisse, quo facilius Vladivostokium urbem obsidione brevi cingant. Quod si in Mandchouria ob pluviarum tempestatem belli vices immotae manserint, absolum a re minime videtur ad caedes novas hinc inde exercitus parari.

Hora postrema.

Verum, dum hic *Vocis Urbis* numerus praelo committitur, auspiciatissimus nuntius affertur, Iaponiis a petitione pecuniariae pensationis ultro recendentibus, Russisque Sakhalin insulae inferiorem partem illis tribuitibus, pacem esse pactam. *Io* igitur dicere tandem licet!

Russorum civiles res.

Die huius mensis Augusti XVIII Russici Caesaris decreto lex lata est, qua *Gossudarst Wenaja Duma* instituebatur, coetus scilicet a civitate eligendus, qui cum reipublicae gubernatoribus leges comparet rationesque accepti et expensi recognoscat. Profecto constitutio haec ab aliis Europae gentium constitutionibus

longe adhuc differt; at veluti primus gradus habenda est in reformationum via, quam Caesar, praeiudicatas opiniones omnisque generis discrepantias vincens, tuto pede ingressus est; quamque certe persecetur, si Russicus populus promptum paratumque sese exhibuerit ad regimen civilis progressus civilisque libertatis.

Regalia itinera.

Vilhelmus, Germanorum imperator, aestivas ferias amicitias cum ceteris Europae regibus firmans consecrat. Post Oscarium, Suetiae regem, visitatum, Finnicum tenuit sinum, ubi cum Nicolao, Russorum Caesare, colloquium habuit; quod quidem, ut facile appetit — etiam secreti causa usque ad ultimum servati, — multis variisque commentationibus fuit obnoxium. Deinde ad regalem Daniae gentem perrexit, eni tamen salutatio familiaris potius habita fuit, quum futura Danorum regina Vilhelmi nurus soror existat. Non tamen defuerunt qui relationem cum Suetica visitatione instituentes, de proximo Norvegorum rege actum a Vilhelmo autumant; constat enim de throno alii ex Danorum principibus offerendo mentionem non semel apud Norvegos esse factam.

Non unus vero Germanorum Caesar itinera est aggressus; Eduardus enim Anglorum, Franciscum Iosephum, Austrorum imperatorem, Ischl in oppido revisit; inde fides ubique erecta, conventum hunc ad pacem non ulterius turbandum concurrisse.

Norvegorum secessio; Mauritanum discrimen.

Neque aliter inferendum est tum ex Norvegorum secessione populi scito tranquille confirmata, tum ex Mauritano discrimine; non enim populi fere omnes indicti conventus participes sese futuros declararunt, sed Hispania gubernia, quae requisituri fuerint, libere exhibuit acta Madritensis conventus de Mauritanis rebus habiti an. M DCCC LXXX.

Balkanicci eventus; Cretensis sedatio.

Praeter depopulations, quibus assuevimus, nihil cruenti in Balkanica regione accedit, quod peculiari mentione dignum habeatur. Contrab ex exteris gentibus legati electi sunt, qui Macedonia aerario administrando invigilant, Turcarum imperio factum adprobante; dum in regione a Nigro-Monte nuncupata Nicolaus princeps motu proprio publicum legibus ferendis coetum instituit, libertatemque quidpiam in posterum edendi subditis tribuit.

Creta in insula, rebellibus a seditionibus minime recendentibus, Martia lex indicta, in eosque a cohortibus exterarum gentium tutelam insulae gerentibus felici exitu passim pugnat.

In Argentinae reipublicae praesidem facinus tentatum.

Post paucos dies ex quo, ut in superiore numero retulimus, scelesti manu Turcarum Imperatoris vita fuit petita, idem facinus in Quintana, Argentinae reipublicae praesidem, tentatum est. Eventus tamen contra nefariam sicarii spem accidit: praeses enim ex manuballista ignitis globis incolumis prospere evasit.